

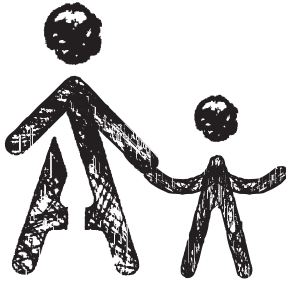
COPILUL, FAMILIA ȘI LUMEA EXTERIOARĂ

PSIHOLOGIA
PENTRU
TOȚI

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Simona Reghintovschi

D.W. WINNICOTT

COPIIUL,
FAMILIA
ȘI LUMEA
EXTERIOARĂ

TRADUCERE DIN ENGLEZĂ DE
Nicoleta Dascălu

PSIHOLOGIA
PENTRU
TOȚI

EDITORI

Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL

Magdalena Mărculescu

REDACTOR

Raluca Hurduc

DESIGN

Alexe Popescu

DIRECTOR PRODUCȚIE

Cristian Claudiu Coban

DTP

Eugenia Ursu

CORECTURĂ

Elena Bițu
Sînziana Doman

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
a României**

WINNICOTT, DONALD W.

Copilul, familia și lumea exterioară /

D. W. Winnicott ; trad.: Nicoleta

Dascălu. - București : Editura Trei, 2013

ISBN 978-973-707-683-0

I. Dascălu, Nicoleta (trad.)

159.922.7

ISBN 978-973-707-683-0

Titlul original: The Child, the Family
and the Outside World

Autor: Donald W. Winnicott

Copyright © 1964, 1957 by the estate of

D.W. Winnicott

Prezenta ediție s-a publicat prin acord
cu Paterson Marsh, Ltd

Copyright © Editura Trei, 2013
pentru prezenta ediție

C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

Mare parte din conținutul acestei cărți se bazează pe convorbirile difuzate de-a lungul timpului de BBC și doresc să îmi exprim mulțumirea față de producătoarea emisiunii, domnișoara Iza Benzie. Aș dori să-i mulțumesc, de asemenea, doctorului Janet Hardenberg, care, la prima ediție a acestei lucrări, a ajutat la pregătirea convorbirilor pentru un public ce urma să le citească (și nu să le asculte).

D.W.W.

CUPRINS

Introducere..... 9

PARTEA I

Mama și copilul..... 13

1. Un bărbat studiază maternitatea 15
2. Cum începeți să vă cunoașteți bebelușul 20
3. Bebelușul ca preocupare curentă..... 28
4. Hrănirea sugarului 34
5. Unde ajunge mâncarea? 41
6. Finalul procesului digestiv 47
7. Portretul bebelușului hrănit de mamă..... 53
8. Alăptatul 59
9. De ce plâng bebelușii?..... 69
10. Lumea în doze mici 83
11. Bebelușul ca persoană..... 90
12. Înțărcatul 97
13. Și tot despre bebelușii care sunt niște persoane 104
14. Moralitatea înăscută a bebelușului..... 114
15. Instinctele și dificultățile normale..... 121
16. Copiii mici și alți oameni..... 127

PARTEA A II-A

<i>Familia</i>	137
17. Și tații?	139
18. Standardele lor și standardele voastre	147
19. Ce înțelegem printr-un copil normal?	154
20. Copilul unic.....	163
21. Gemenii.....	170
22. De ce se joacă copiii?.....	177
23. Copilul și sexul	183
24. Furatul și mințitul	201
25. Primele experimente independente	208
26. Sprijin pentru părinții normali.....	216

PARTEA A III-A

<i>Lumea exterioară</i>	221
27. Nevoile copiilor mai mici de cinci ani.....	223
28. Mama, educatoarea și nevoile copilului.....	237
29. A influența și a fi influențat	250
30. Diagnosticul educațional.....	257
31. Timiditatea și tulburările nervoase la copii.....	265
32. Educația sexuală în școli	271
33. Vizitarea copiilor la spital.....	278
34. Aspecte ale delincvenței juvenile	286
35. Rădăcinile agresivității.....	293

INTRODUCERE

După părerea mea, această carte are nevoie de o introducere. Este o carte despre mame și bebeluși și despre părinți și copii, iar spre final este o carte despre copii la școală și în lume, în general. Limbajul pe care l-am folosit crește, ca să spun așa, odată cu copilul și sper că se modifică în așa fel încât să se adapteze schimbării de la intimitatea îngrijirii bebelușului la relația mai detașată, potrivită stadiului în care copilul a crescut.

Deși primele capitole se adresează în mod special mamelor, eu nu doresc să susțin punctul de vedere conform căruia tânăra mamă trebuie să citească neapărat cărți despre creșterea copiilor. Asta ar însemna că ea este mai nesigură pe sine decât este în realitate. Tânăra mamă are nevoie de protecție și de informație, are nevoie de cele mai moderne îngrijiri medicale. Are nevoie de un medic și de o asistentă medicală pe care să îi cunoască și în care să aibă încredere. De asemenea, are nevoie de devotamentul unui soț și de experiențe sexuale care să o satisfacă. Dar nu are neapărată nevoie să i se spună dinainte cum este să fii mamă.

Una dintre ideile mele fundamentale este că cele mai bune mame sunt cele care se bazează pe ceea ce simt în mod natural și că trebuie făcută distincția între lucrurile care vin în mod natural și cele care trebuie învățate; eu încerc să fac această distincție astfel încât ceea ce este natural să nu fie alterat.

Cred că este potrivit să mă adresez direct mamelor și taților, deoarece oamenii doresc să știe ce se întâmplă în primele etape ale copilăriei și, într-un fel sau altul, tema capătă mai multă viață dacă o abordez așa decât dacă aș scrie la modul abstract despre mame și bebeluși.

Oamenii doresc să afle cum și-au început viața și cred că ar trebui să își dorească să afle aceste lucruri. Putem afirma că, din societatea umană, lipsește ceva atunci când copiii cresc și devin, la rândul lor, tați și mame, fără să știe și să fie recunoscători pentru ceea ce mamele lor au făcut pentru ei la începutul vieții.

Prin aceasta, nu vreau să spun că toți copiii trebuie să le mulțumească părinților pentru că i-au conceput, pentru că au colaborat la crearea unui cămin sau pentru că au gestionat bine familia. Ceea ce mă interesează este relația mamei cu bebelușul ei înainte de naștere și în primele săptămâni și luni de după naștere. Încerc să atrag atenția asupra contribuției uriașe pe care o are mama bună obișnuită, sprijinită de soțul ei, la dezvoltarea individului și a societății, contribuție realizată *prin simplul fapt că îi este devotată bebelușului ei*.

Nu cumva această contribuție a mamei devotate trece neobservată tocmai pentru că este uriașă? Dacă această contribuție ar fi recunoscută, atunci concluzia ar fi că toți cei sănătoși psihic, toți cei care simt că au un loc pe lume și pentru care lumea înseamnă ceva, toți oamenii fericiți au o datorie inestimabilă față de o femeie. A existat un moment, în prima copilărie, când nu percepeam deloc dependența, dar eram total dependenți.

Dați-mi voie să subliniez încă o dată faptul că recunoașterea rolului mamei nu va fi recunoștința și nici lauda. Rezultatul va fi micșorarea unei frici pe care o purtăm în noi. Dacă societatea în care trăim amână deplina recunoaștere a acestei dependențe, care este un jalon în etapa inițială de dezvoltare a fiecărui individ, atunci va rămâne un obstacol în fața eliberării și a sănătății depline, un obstacol care se naște dintr-o frică. Dacă rolul mamei nu este recunoscut cu adevărat, atunci va rămâne o frică vagă de dependență. Această frică va lua uneori forma unei frici de femeie în general, sau a unei frici de o femeie anume, iar alteori va căpăta forme mai greu de recunoscut, dar care includ, toate, teama de dominare.

Din nefericire, teama de dominare nu conduce grupurile de oameni către evitarea situațiilor în care pot fi dominați; dimpotrivă, îi împinge către o dominare specifică sau aleasă. Într-adevăr, dacă am studia psihologia dictatorului, ne-am aștepta să descoperim că, printre alte elemente, acest om, în lupta sa personală, încearcă să controleze femeia de a cărei dominare încă se teme în mod inconștient: încearcă să o controleze purtându-se frumos cu ea, făcând diferite lucruri în locul ei și cerându-i în schimb supunere totală și „iubire“.

Mulți dintre cei ce studiază istoria socială au ajuns la concluzia că frica de femeie este una dintre principalele cauze ale comportamentului aparent illogic al ființelor umane în grupuri, dar că această cauză este foarte rar analizată în profunzime. Atunci când este studiată până la origini în istoria fiecărui individ, această frică de femeie se dovedește a fi frica de a recunoaște realitatea dependenței, a dependenței inițiale din copilăria timpurie. Prin urmare, există rațiuni sociale întemeiate pentru a începe cercetări asupra primelor etape ale relației copil-mamă.

În prezent, importanța mamei la începutul vieții este adeseori negată și, în schimb, se afirmă că, în primele luni de viață, este nevoie doar de cunoașterea tehnicilor de îngrijire corporală și că, prin urmare, o bonă bună este de ajuns. Există chiar și mame (sper că nu la noi în țară!) cărora li se spune că trebuie *să se poarte ca niște mame* cu copiii lor, acesta fiind gradul cel mai ridicat de negare a faptului că „a te purta ca o mamă“ este un comportament care ia naștere în mod natural din faptul că ești mamă.

Buna organizare administrativă, regulile de igienă, un impuls lăudabil de promovare a sănătății fizice, toate acestea plus multe alte lucruri intervin între mamă și bebelușul ei, și este puțin probabil ca mamele însele să se opună, într-un efort concertat, acestor interferențe. Scriu această carte pentru că cineva trebuie să acționeze în numele mamelor tinere la primul sau al doilea copil, care se află, în mod obligatoriu, într-o stare de dependență. Sper să le sprijin astfel încât să capete încredere în tendințele lor naturale și, în același timp, să recunosc și să admir abilitatea și grija celor care își oferă ajutorul atunci când mamele, tații și diferiții substituiți ai părinților au nevoie de sprijin.

PARTEA I

MAMA ȘI COPILUL

1

UN BĂRBAT STUDIAZĂ MATERNITATEA

Pentru început, cred că vă veți simți ușurate dacă vă voi spune că nu am de gând să vă dau sfaturi cu privire la ce anume trebuie să faceți. Sunt bărbat, deci nu voi ști niciodată cu adevărat cum este să văd acolo, în pătuț, o bucățică înfășată din propria mea persoană, o bucățică din mine care trăiește o viață independentă, dar în același timp dependentă și care, treptat, devine o persoană. Doar o femeie poate trăi această experiență și, poate, doar o femeie și-o poate imagina, așa cum face când, dintr-o neșansă de vreun fel sau altul, experiența reală lipsește.

Și-atunci, ce îmi rămâne de făcut dacă nu vă voi da sfaturi? Sunt obișnuit cu situațiile în care mamele vin cu copiii la mine și când subiectul discuției se află chiar sub ochii noștri. Copilul se agită pe genunchii mamei, încearcă să ajungă la obiectele de pe biroul meu, se dă jos și se târăște pe podea; se cațără pe scaune sau scoate cărțile din rafturi; se agață de mamă, temându-se de doctorul în halat alb care este cu siguranță un monstru care mănâncă toți copiii cuminți și le face lucruri și mai rele copiilor obraznici. Sau cu copilul mai mare, care

stă la o masă alăturată și desenează, în timp ce mama lui și cu mine încercăm să punem cap la cap istoricul dezvoltării acestuia și încercăm să vedem unde anume au luat-o lucrurile razna. Copilul ne ascultă cu o ureche, pentru a fi sigur că nu facem ceva rău și, în același timp, îmi comunică diferite lucruri fără să vorbească, prin desenele la care mă uit din când în când.

Ce ușor îmi este să fac asta și cât de diferită este sarcina mea acum, când trebuie să construiesc din imaginație și experiență bebelușul și copilul mic!

Și voi ați avut aceleași dificultăți. Gândiți-vă cum vă simțeați când aveți un bebeluș de câteva săptămâni, cu care nu știați cum să comunicați. Și mai apoi încercați să vă amintiți la ce vârstă a dat semne bebelușul vostru că v-ar recunoaște ca persoane și ce anume v-a făcut să fiți sigure, în acel moment extraordinar, că erați două persoane care comunicau între ele. Nu a fost nevoie să faceți totul vorbind. Ce limbaj ați folosit? Nu, v-ați trezit brusc extrem de preocupate de îngrijirea corpului bebelușului și v-a plăcut această stare. Ați știut cum să îl luați în brațe, cum să îl puneți jos, cum să îl lăsați singur, permițând leagănelui să vă înlocuiască; și ați învățat cum să îmbrăcați bebelușul astfel încât el să se simtă confortabil, iar hăinuțele să îi păstreze căldura naturală. Dar știați toate astea încă de când erați doar niște fetițe care se jucau cu păpușile. Și mai apoi au fost momentele speciale în care ați făcut lucruri bine definite: l-ați hrănit, i-ați făcut baie, i-ați schimbat scutecul, l-ați mângâiat. Uneori, urina vă uda șorțul sau trecea prin el și vă uda ca și cum v-ați fi scăpat pe voi, dar asta nu vă deranja. De fapt, grație acestor lucruri puteați să vă dați seama că erați femei și mame devotate obișnuite.

Spun toate aceste lucruri pentru că vreau să știți că acest bărbat, plăcut detașat de viața reală, departe

de zgomotul, mirosul și responsabilitatea pe care le presupune creșterea unui copil, este conștient de faptul că o mamă încearcă lucruri reale și că nu ar rata această experiență pentru nimic în lume. Dacă lucrurile sunt clare până acum, vă rog să îmi permiteți să vorbesc despre ce înseamnă să fii o mamă devotată obișnuită și să coordonezi primele etape din viața unei noi ființe umane. Nu vă pot spune exact ce trebuie să faceți, dar pot vorbi cu voi despre ce înseamnă asta.

Prin lucrurile obișnuite pe care le faceți, realizați de fapt, în mod firesc, lucruri extrem de importante, iar frumusețea acestor activități stă în faptul că trebuie să fiți deștepte și nici măcar să nu gândiți, dacă nu vreți. Poate că ați fost extrem de slabe la matematică în școală, sau poate toți prietenii voștri au avut burse, dar voi ați urât manualul de istorie, așa că ați rămas repetente și ați renunțat devreme la școală; sau poate că ați fi terminat cu succes școala dacă nu ați fi avut pojar exact înainte de examen. Sau poate chiar sunteți deștepte. Dar toate astea nu contează și nu au nicio legătură cu faptul că sunteți o mamă bună sau nu. Dacă un copil poate să se joace cu o păpușă, atunci și voi puteți fi mame devotate obișnuite, și cred că, de cele mai multe ori, chiar sunteți. Este ciudat că un lucru atât de important depinde atât de puțin de nivelul de inteligență!

Pentru ca bebelușii să se dezvolte în indivizi adulți sănătoși, independenți, cu conștiință socială, ei trebuie neapărat să aibă un început bun, iar acest început bun este asigurat în natură de existența relației dintre mama bebelușului și bebeluș, adică de ceea ce se numește iubire. Deci, dacă vă iubiți bebelușul, acesta are un început bun.

Dați-mi voie să vă spun rapid că nu vorbesc despre sentimentalisme. Cunoașteți și voi acel gen de persoane

care spun încontinuu: „Eu pur și simplu *ador* bebelușii“. Dar oare îi și iubesc? Iubirea maternă este destul de primitivă. Ea include posesivitate, poftă, chiar și un fel de „să-l ia naiba de copil“; are, de asemenea, generozitate, putere, dar și umilință. Dar sentimentalismul nu își are locul aici și le provoacă repulsie mamelor.

Se poate întâmpla să fiți mame devotate obișnuite și să vă placă să fiți așa fără să vă gândiți la asta. Adeseori, chiar artiștii sunt cei care urăsc să se gândească la artă și la scopul artei. Voi, ca mame, poate preferați să nu întoarceți lucrurile pe toate părțile, așa că vreau să vă avertizez că în această carte vom vorbi despre lucrurile pe care le face o mamă devotată obișnuită prin simplul fapt că este ea însăși. Totuși, există și mame care vor să analizeze ceea ce fac. Poate că unele dintre voi au încheiat deja faza de creștere a copilului, iar copiii au crescut și au plecat la studii; în acest caz, poate doriți să priviți în urmă la lucrurile bune pe care le-ați făcut și să vă gândiți la modul în care ați pus bazele dezvoltării copiilor voștri. Dacă ați făcut totul bazându-vă pe intuiție, probabil aceasta a fost cea mai bună metodă.

Este vital să reușim să înțelegem rolul jucat de cei care au grijă de copil, astfel încât să protejăm tânăra mamă de orice ar putea să apară între ea și copilul ei. Dacă mama nu înțelege lucrurile pe care le face atât de bine, atunci nu știe cum să își apere poziția și își distruge foarte ușor abilitățile naturale încercând să facă ceea ce i se spune, sau ceea ce a făcut mama ei, sau ce găsește în cărți.

Tații sunt și ei vizați de aceste lucruri, nu doar pentru că pot fi mame bune pentru perioade limitate, ci și pentru că pot ajuta la protejarea mamei și a bebelușului de orice ar tinde să intervină în legătura lor, fapt care este însăși esența și natura îngrijirii copilului.

În paginile care urmează voi încerca în mod voit să exprim în cuvinte ceea ce face o mamă atunci când este pur și simplu devotată bebelușului ei.

Încă avem multe lucruri de învățat despre bebelușii aflați la începutul vieții și poate doar mamele ne pot spune ceea ce dorim să știm.

2

CUM ÎNCEPEȚI SĂ VĂ CUNOAȘTEȚI BEBELUȘUL

Când concepe un copil, viața unei femei se schimbă din multe puncte de vedere. Până în acest moment, poate era o persoană cu interese multiple, o femeie de afaceri, poate o politiciană, sau o jucătoare de tenis entuziastă, sau o femeie gata oricând să iasă să danseze. Poate avea tendința să disprețuiască viețile oarecum limitate ale prietenilor care aveau copii și făcea remarci obraznice despre ei, spunând că vegetează. Poate chiar era îngrozită de detaliile tehnice referitoare la schimbarea scutecelor. Dacă era interesată de copii, atunci interesul ei era mai degrabă sentimental decât practic. Dar, mai devreme sau mai târziu, și ea rămâne însărcinată.

Se poate ca acest lucru să o deranjeze la început, căci vede foarte limpede perturbările pe care le provoacă în viața ei „personală”. Ceea ce vede este foarte adevărat și ar fi o prostie să negăm această realitate. Bebelușii provoacă multe probleme și, cu excepția cazului în care nu sunt doriți, sunt o neplăcere pozitivă. Dacă o tânără

încă nu a început să dorească bebelușul pe care îl poartă, atunci nu poate evita sentimentul că este o ghinionistă.

Totuși, experiența arată că în sentimentele și corpul tinerei care a rămas însărcinată se produce gradat o schimbare. Să spun că își restrânge aria de interese? Poate e mai bine să spun că sensul intereselor ei se modifică din exterior către interior. Încet, dar sigur, începe să creadă că centrul lumii se află în propriul ei corp.

Poate că una dintre cititoare a ajuns exact în acest punct și începe să se simtă oarecum mândră de sine, să simtă că este o persoană care merită respect și căreia trecătorii trebuie să-i facă loc când trece pe stradă.

Pe măsură ce deveniți sigure că veți fi în curând mame, începeți să faceți după cum spune proverbul: puneți toate ouăle într-un singur coș. Începeți să vă asumați riscul de a vă permite să fiți interesate de un singur obiect, bebelușul care urmează să se nască. Acesta va fi al vostru în cel mai profund sens cu putință, iar voi îi veți aparține.

Pentru a deveni mamă, treceți prin multe încercări și cred că tocmai asta vă face capabile de a vedea foarte clar anumite principii fundamentale ale îngrijirii copilului, principii pe care femeile care nu sunt mame le învață în ani de studiu și pe care voi le înțelegeți pe măsură ce le experimentați în viața de zi cu zi. Dar se poate întâmpla să aveți nevoie de sprijinul nostru, al celor care vă studiază, pentru că apar superstițiile și poveștile babelor — unele foarte moderne —, care vă fac să vă îndoiiți de ceea ce simțiți în mod firesc.

Haideți să vedem ce anume știe mama sănătoasă psihic normală și despre bebelușul ei, ceea ce este de o importanță vitală, dar care poate fi uitat de cei care doar observă copilașul. Cred că cel mai important lucru este că voi simțiți că bebelușul merită să fie cunoscut ca persoană și asta încă din primele momente de viață.